

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

IJODIY TOPSHIRIQLAR ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH MUAMMOSI

Ziyayev Sherali Abdulaziz o'g'li

Qo'qon davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya: *Ijodiy topshiriqlarga asosida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash muammosi va ta'lim tarbiya sohasi bo'yicha sharq mutafakkirlari qarashlarining tahlili xususiyatlari bayon etilgan.*

Tayanch so'z va tushunchalar: *zamonaviy texnologiyalar, kasbiy faoliyat tayyorgarlik, psixologik, pedagogik, metodik, tashkiliy jihatlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.*

Аннотация. *Изложены особенности анализа взглядов восточных мыслителей в области образования и воспитания, а также проблемы подготовки будущих учителей к профессиональной деятельности на основе творческих заданий.*

Ключевые слова: *Современные технологии, подготовка к профессиональной деятельности, психологические, педагогические, методические и организационные аспекты, информационно-коммуникационные технологии.*

Аннотация. *The article describes the problem of preparing future teachers for professional activity based on creative tasks and analyzes the characteristics of the views of Eastern thinkers in the field of education and upbringing.*

Key words: *Modern technologies, preparation for professional activity, psychological, pedagogical, methodological, and organizational aspects, information and communication technologies.*

Hozirgi rivojlanib boraytogan o'zgarishlar aynan axborotlardan ta'lim jarayonida yetarlicha foydalanishni ta'minlashda zamonaviy texnologiyalarini kengroq qo'llashni talab etmoqda. Bugungi kunda ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarining jadal kirib kelayotganligi, ulardan oqilona foydalanish orqali ta'lim jarayonini samarali qilish masalasini oldimizga vazifa etib qo'ymoqda. Respublikamizda faoliyat ko'rsatayotgan ta'lim muassasalari zamonaviy texnologiyalari bilan yetarlicha ta'minlangan bo'lsa-da, ulardan ta'lim jarayonida foydalanish uchun pedagog xodimlar tegishli ko'nikma va malakalarni egallashlari zarur. Pedagogik xodimlar oldida turgan asosiy vazifalardan biri dunyoda bo'layotgan yangiliklarga tezkorlik bilan moslashish, zamonaviy texnologiyalari bilan faol ishlay olish hisoblanadi.

Bu borada Sharq mutafakkirlarining ta'lim-tarbiya sohasi borasidagi qarashlari tahlil etilganda, Al-Xorazmiy ham bilim berishning ko'rgazmali tajriba usullari, savol javob, malaka va ko'nikmalarni shakllantirish, bilimlarni sinash usullaridan foydalangani ayon bo'ladi. Forobiy bilimni yod olish usuliga nisbatan uning ma'nosini tushuntirish afzalligi, ta'limning muvaffaqiyatli kechishi uchun tarbiya beruvchining o'zi tarbiyali bo'lmog'i lozimligini, Abu

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

Rayhon Beruniy esa ta'lim tarbiya sohasida o'sha zamonlarda (X-XI asrlar), hatto hozirgi kunda ham dolzarbligini yo'qotmagan fikrlarni ilgari surgan holda ta'lim oluvchini zeriktirmaslik, bilim berishda bir xil narsalarni o'rgatavermaslik, uzviylik, izchillik, mavzularni qiziqarli asoslab, ko'rgazmali bayon etish zarurligini ta'kidlagan.

Ta'limda akat texnologiyalaridan foydalanish XX asrning birinchi yarmida faol joriy etila boshlandi. O'qitishning texnik vositalari ta'lim jarayonida ilk bor AQSHda 1930 yillarda dasturlashtirilgan audiovizual o'qitish vositasida qo'llanilgan. 1940 yillardan AQSH maktablarida bu vositadan keng foydalanish boshlangan. 1950 yillarning o'rtalarida dasturlashtirilgan ta'lim g'oyasi va texnologik yondashuv elementlari paydo bo'ldi. Bular maxsus o'quv jarayoni tarkibi uchun mo'ljallangan audiovizual vositalar, qayta aloqa vositalari – elektron sinflar, o'rgatuvchi mashinalar, lingafon kabinetlari, trenajyorlar va boshqalardir. 1970-yillarda internet texnologiyalaridan foydalanish nazariy qayta ishlanib, kuchaytirildi. Shu tariqa yangi o'rgatuvchi texnologiyalar yuzaga keldi²⁵.

Internet texnologiyalari bugungi kunda rivojlanishning eng muhim strategik omili bo'lgan jamiyatning axborot resurslarini faollashtirish va ulardan samarali foydalanish imkonini beradi. Tajriba shuni ko'rsatadiki, axborot resurslarini faollashtirish, tarqatish va ulardan samarali foydalanish boshqa turdagi resurslar – xomashyo, energiya, foydali qazilmalar, materiallar va jihozlar, mehnat resurslari, ijtimoiy vaqtzni sezilarli darajada tejash imkonini beradi.

Bo'lajak o'qituvchilarni kelajakdagi kasbiy faoliyatga samarali tayyorlash masalasini hal qilishda, birinchi navbatda, ilmiy va o'quv adabiyotlarida turlicha talqin qilinadigan "kasbiy faoliyatga tayyorgarlik" atamasining mazmunini aniqlash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

A.A. Verbitskiy va T.A. Platonovning fikricha, o'quv jarayonida olingan bilim, ko'nikma malakalar ta'lim faoliyati sub'ekti sifatida emas, balki kasbiy faoliyat vositasi sifatida ishlaydi. Bu shuni anglatadiki, universitetda o'qish davomida talabalar mehnat va faoliyatning asosini, kasbiy faoliyatga tayyorgarlik tashkil qiladi [2].

Adabiyotlarda "tayyorgarlik" tushunchasining mazmuni turli jihatlarni inobatga olgan holda turli nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi. K.K. Platonov [3] bu kontseptsiyani yuqori qobiliyatni ta'minlaydigan maxsus ruhiy holat yoki "ruhiy jarayonlar va shaxsiy xususiyatlar o'rtasida oraliq pozitsiyani egallaydigan, funktsional darajani tashkil etuvchi, kasbiy faoliyat samaradorligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan jarayonlarni tashkil etadigan holat" deb hisoblaydi.

M.I. Dyachenko va L.A. Kandybovichning fikriga ko'ra [4], tayyorgarlik - bu shaxsning muayyan xatti-harakatlarga munosabati, harakatlar, shaxsning motivlari va aqliy xususiyatlari bilan belgilanadigan hozirgi vaqtda shaxsni muvaffaqiyatli harakatlarga moslashtirishga munosabati hisoblanadi.

V.A. Krutetskiy "tayyorgarlik"ni faoliyatga munosib, unga nisbatan faol ijobiy munosabatda ifodalangan, yuqori rivojlanish darajasida professionalga aylanib ketadigan

²⁵ Карманеева К.М. Мировые информационные ресурсы. Санкт-Петербургский государственный инженерно-экономический университет (СПбГИЭУ), 2006. – 48 с.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

harakatga moyillik sifatida belgilaydi. "Tayyorgarlik" tushunchasi, tegishli sohaga oid ma'lum bilim, ko'nikma va malakalarning mavjudligini aks ettiradi [5].

Psixologik lug'atda "kasbiy faoliyatga tayyorgarlik" tushunchasiga quyidagicha ta'rifni beriladi: odamning boshlang'ich faollashuvi, ruhiy holati, shu jumladan insonning o'z maqsadlaridan xabardorligi, mavjud sharoitlarni baholash, harakatning eng maqbul usullarini aniqlash, motivatsion, ixtiyoriy, intellektual harakatlarni, natijalarga erishish ehtimolini, kuchlarni safarbar qilish asosida maqsadga erishishda o'z-o'zini anglash jarayoni sifatida aks etadi.

A. A. Gin ijodiy topshiriqni aniqlashning murakkabligini hisobga olib, "ochiq topshiriq" atamasini taklif qiladi. Ochiq topshiriq - bu talabning o'zini izohlashi, tushunishi va to'ldirishi kerak bo'lgan noaniq shartga, ko'plab yechimlarga ega bo'lishi mumkin [6].

R.I. Malafeeva va A.I. Bugaevning fikricha ijodiy topshiriqlar vazifasini - fizik qonunlar asosida bajarilishi mumkin bo'lgan ma'lum bir talab asosida ishlab chiqilgan, muayyan qonunlari ushbu muammoni hal qilish uchun ishlatilishi kerak bo'lgan jismoniy hodisalarning bevosita yoki bilvosita ko'rsatkichlari mavjud bo'lgan muammoli vaziyatni anglatadi.

B. G. Razumovskiy ijodiy vazifani yechish algoritmi o'quvchilarga noma'lum bo'lgan vazifa deb tushunadi. Bunday muammolarning shartlari niqoblangan bo'lishi mumkin: yetishmayotgan ma'lumotlar bilan, ortiqcha ma'lumotlar bilan yoki o'qituvchi muammoni hal qilishni kutayotgan bilim sohasidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olmaydi.

"Ijodiy vazifa" ta'rifining an'anaviyligi uning sub'ektivligidadir. Muammoning sharti uni hal qilish uchun zarur bo'lgan barcha ma'lumotlarni o'z ichiga olishi mumkin, ammo uni hal qilish algoritmi hali o'quvchilarga ma'lum bo'lmasa, muammo baribir "ijodiy" bo'lib qoladi. Va aksincha, eng qiyin olimpiada muammosi o'qituvchilar va o'quvchilarning umumiy qiziqishini jalb qilishi yoki maktab uchun majburiy bo'lishi bilanoq ijodiy bo'lishni to'xtatadi, masalan, u darslikda tugaydi. Muammoning ijodiy yoki yo'qmi degan savolga hal qiluvchining xususiyatlaridan mavhumlik bilan javob berish mumkin emasligi muhimdir. Talaba uchun ijodiy vazifa ko'pincha o'qituvchi uchun bunday emas.

Yuqorida aytilganlarga asoslanib, biz ijodiy vazifani aniq aniq yechimga ega bo'lmagan, kognitiv faoliyatni rag'batlantirish, yangi bilimlar va individual moyillik, qobiliyatlarni ifodalovchi nostandart yechimlarni izlashni o'z ichiga olgan ta'lim vazifasi deb hisoblaymiz va talabning shaxsiy tajribasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-apreldagi "Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4699-son Qarori // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 29.04.2020 y., 07/20/4699/0520-son; 24.07.2020 y.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026 "

2. Вербицкий А.А., Платонова Т.А. Формирование познавательной и профессиональной мотивации. М: Просвещение, 1986. 190 с.
3. Платонов К.К. Вопросы психологии труда. М., 1970. 264 с.
4. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологический словарь-справочник. Минск-Москва, 2001. 448 с.
5. Крутецкий В.А. Основы педагогической психологии. М., 1972. 255 с. Кудрявцев В.Т.
6. Гин А.А. Приемы педагогической техники: Свобода выбора. Открытость. Деятельность. Обратная связь. Идеальность: пособие для учителя. 4-е изд. М.: Вита-Пресс, 1999. 88 с.
7. Ijodiy topshiriqlar asosida bo'lajak pedagoglarni kasbiy faoliyatga tayyorlash // Ta'lim fan va innovatsiya Ilmiy uslubiy jurnal № 3-2026.